ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIX — Број 293 — Субота, 10 август 1957

МИКИ И НАХОД РИЋА

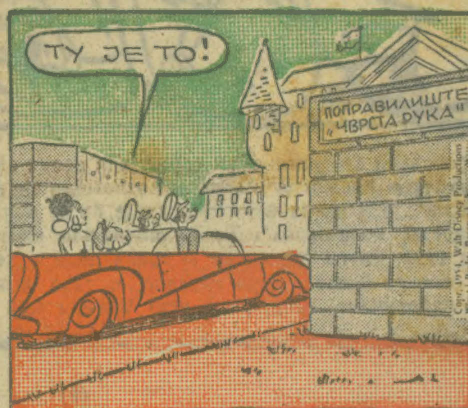

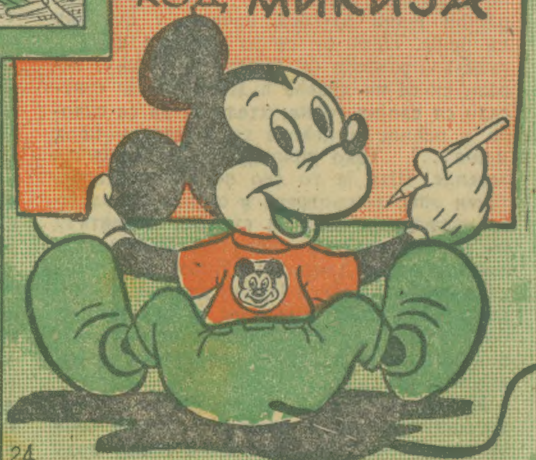

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК почиње да објављује у идућем броју нов стрип СТРИЦ МРГУД У ГОСТИМА КОД МИКИЈА

Џиновски медведи са Аљаске

Један од најпознатијих француских ловаца Франсоа Едмон — Блан пропутовао је, ловећи, многе крајеве света. Поред лова, он изучава обичаје и начин живота ретких животиња које налази на путу. Његова запажања су веома занимљива. Недавно је провео извесно време на Аљасци, где је срео највеће медведе који данас живе на свету. Ево шта о њима прича:

— У једном заливу Аљаске налази се острво Кодијак на коме живе џиновски медведи. Највећи медвед који је убијен на овом месту био је дуг преко четири метра, што значи да би своје шапе могао да стави на леђа највишем слону у Африци. Колико је мени познато, највиши слон који је убијен у Африци био је висок 3,65 метара. Ови медведи су мрке боје и као и сви остали медведи преспавају један део године. Кад се после тромесечног зимског сна пробуде, они се у прво време хране само травом. А онда за њих настаје славље. У богатим водама Аљаске појављују се први лососи, којих касније има толико да их медведи лако хватају шапама и избацују на обалу. Кад „упеца" приличну гомилу, медвед се извали на обали и грицка рибу с великим задовољством. Ово им је главна храна све док лососи не ишчезну, почетком јесени. Онда се они хране купинама којих има веома много свуда на Аљасци. Једног дана убио сам мањег медведа за своју збирку и кад сам му пришао био је сав црвен. Помислио сам да је од крви, али сам тек онда видео да је пао на један жбун пун сочних купина од чијег је сока сав поцрвенео.

Едмон — Блан је посматрао медведе кад почну припрему за зимски сан. Никад није одређено место где ће се сместити за зимовање. То може да буде нека обична јама или удубљење у обореном стаблу. Кад заспи медвед се више не креће, осим женки које за време зимовања добијају младе.

— Младунци ових џиновских медведа су веома интересантни. То су животиње које приликом рођења имају најмању дужину у односу на своје родитеље. Младунци антилопе и коња, например, приликом доласка на свет имају отприлике 10 до 15 отсто од тежине своје мајке, док је младунче ових медведа тешко свега око 500 грама, а зна се да неки одрасли медведи прелазе тежину од 800 килограма. Женке су нешто ситније.

Рачуна се да на читавој Аљасци има данас близу двадесет хиљада медведа.

Како они пишу

Сва писма не пишу се и не читају с лева надесно.

С десна налево: хебрејско, арапско, сириско и још нека друга.

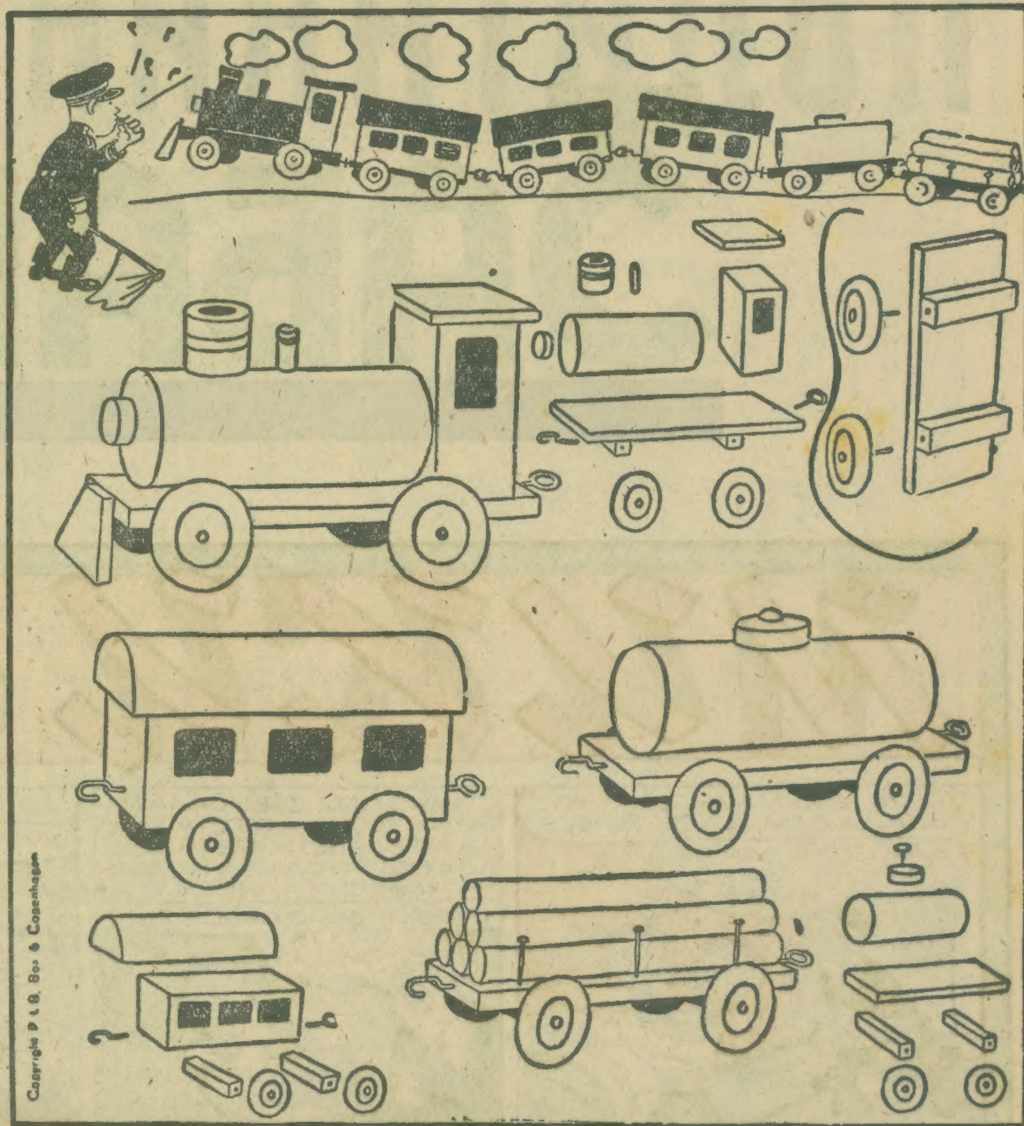
Одозго надоле: кинеско, јапанско, корејско, калмичко.

Одоздо нагоре: мексичко.

Пронађени хијероглифски споменици неких старих, ишчезлих култура писани су начином познатим под именом „бустрофедон". Тај назив најприближније би се могао превести са „окретај вола-орача". Ту се почињало писати у левом доњем углу, други ред ишао је изнад њега с десна налево, трећи се опет писао с лева надесно, и тако даље, у једној готово непрекидној линији, као што волови иду при орању.

За мале мајсторе

ВОЗ У КУЋИ

Правећи овај воз, дечаци ће имати велико задовољство. А кад га се засите, моћи ће да га поклоне млађој браћи. Прво се треба снабдети летвицама, дашчицама и штапићима. Потребно је нешто знања за руковање тестером и чекићем. А ваља имати при руци и мало ексерчића.

На цртежу се лепо види из којих је делова композиција састављена. Локомотива се састоји од цилиндричног дрвета, пречника 3,5 см. а дужине 9 см. Машиновођина кућица је од четвртастог дрвета које је 3,5 см широко и 4.5 високо. Димњак је од дрвеног прстена који је један сантиметар висок, док му пречник износи 2 см. Точкови су кружићи од престругане штапа, причвршћени за осовине помоћу ексера.

Путничка кола начињена су од комадића дрвета која су висока и широка по 3, а дуга 9 см. Кров је начињен од полутке уздуж пресеченог штапа. Цистерна и други вагони начињени су на исти начин, само од штапова разне дебљине. Вагони се боје на крају. Да би се закачили један за други, потребно је набавити сасвим мале кукице које се уврћу у дрво.

Златна медаља Атлантиде

РОМАН ОД Г. ГОЛУБОВА

(6)

— А Паленке у Јукатану? — настави професор. — Тамо, усред непроходних шума, сачувало се такво мноштво развалина да их је Жомар назвао „америчким Тебама". И то није случајно. Погледајте ова врата...

Ту ми професор тутну под нос два цртежа. Претстављали су развалине некаквих врата сложених из огромних камених блокова.

— Слична?

— Веома.

— А деле их хиљаде километара и Атлантски Океан. Једна од њих налазе се у Микени, у Грчкој, а друга — у џунглама Паленкеа. Како објаснити ту сличност? Одговор може да буде само један: и Грчка, и Египат, и земље Средње Америке били су истовремено под снажним утицајем једне јаке државе. А та држава била је држава Атланта, која је потонула на дно океана. Све потврђује ту теорију: и сличност архитектуре, и једновремено ширење културе бронзе по читавој Европи и Африци, и јединствена религија — обожавање Сунца — и предања разних народа. Можда сте слушали о томе да су народи који живе на обалама Атлантика боље од других сачували спомен на такозвани „општи потоп".

Хигинс застаде за тренутак, а затим, склопивши очи, поче да говори напамет, мало отегнуто и свечано, као што песници рецитују своје стихове:

— „Земља потамне и поче мрачни дажд, дажд дању и дажд ноћу... Над главама се разлегао глас огња... Тада људи, гурајући један другога, почеше у очајању да беже. Пели су се на кровове кућа и куће их, рушећи се, бацаху на земљу; верали су се на дрвеће и дрвеће их је стресало са својих грана; хтели су да се склоне у пећине и пећине се затвараху пред њима..." Тако причају старе мексичке легенде. Шта је то ако не документаран, тачан опис земљотреса и страшне геолошке катастрофе која је сурвала Атлантиду на дно океана? Ево предања других племена Средње Америке: „Небо се састави са земљом. За један једини дан све је пропало. Тога дана уништено је све што је било живо, чак је и планина нестала под водом, и вода је остала непокретна за педесет и два лета...

Изговарао је то с таквом мрачном изразитошћу да сам ја живо претставио себи ту непомичну, сиву, као жива тешку воду и осетио како ми телом пролазе жмарци.

— А ево шта је запамтио народ Маја: „Држава Глинених Брежуљака, земља Ма, била је осуђена на пропаст. Претрпевши два јака потреса, нестала је током једне ноћи. Тло се стално тресло од дејства подземних сила, које су га подизале и спуштале на многим местима, и најзад се сасвим спустило. Земље су се оделиле једна од друге. Не одолевши тим страшним потресима, пропале су, повукавши са собом 64 милиона становника. Догодило се то осам хиљада година пре састављања књиге".

— Погледајте колико је ту тачних појединости! — настављао је са жаром професор Хигинс. — Како се све подудара с Платоном, који, разуме се, није могао чак ни да слути о тим америчким легендама. А он је, ипак, такође написао: „Атлантида је нестала, ишчезавши у мору, за један рђав дан и једну несрећну ноћ..." И после свега тога још има, дозволите да кажем, „учених" који сумњају у постојање Атлантиде. Сто наочара треба да им даду житељи Антилских Острва, који се много боље разумеју у науку, јер су преносили с колена на колено: „Море је изишло из својих обала и долина која се протезала без краја и конца била је покривена водом и потопљена; само планине, због своје висине, нису страдале од тог потапања и постале су острва".

— Да, — професор диже кажипрст увис — постали су острва ти највиши врхови потопљене Атлантиде — Мадера, Канарска Острва, па најзад и Азорска Острва на којима се ми сад налазимо! Кад су Португалци први пут дошли на Азоре, острва су била ненасељена. Али, на Канарским Острвима живели су људи неке непознате расе. Називали су себе Гуанчи. Сада, као последица наше велике цивилизације, није остао ниједан претставник тог занимљивог народа. А он се одликовао високом и оригиналном културом. Гуанчи су примењивали вештачко наводњавање поља. На Канарским Острвима нема никаквих металних руда, али Гуанчи су умели изврсно да шлифују огледала од опсидијана, служећи се за то алаткама које су им остале као наследство од њихових предака — Атланта. Обожавали су Сунце и поштовали мртве, балсамовали су мумије са истом вештином као и стари становници Египта и Перуа. Били су то последњи чувари високе културе Атланта!..

Професор се све више заносио. Дохватајући, као вешт жонглер, час какав камени предмет с полице, час неку стару, од патине потамнелу гравуру, час развијајући преда мном пожутеле свитке старих мапа, причао је о Атлантиди с таквим појединостима и детаљима да је и за мене она почињала да бива необорива реалност.

— Па, кажите, јесам ли вас убедио, младићу? — са осмехом запита Хигинс, бришући уморним покретом високо чело. У соби је било сиво од дима. Отворио је још један прозор и угасио светлост. Више нам није ни била потребна: свитало је.

— Значи, ви мислите да Ватсонова прича може да се покаже истинитом? — запитах.

Он слеже раменима:

— Зашто не?

— Али, не изгледа ми да би вас он могао нешто више заинтересовати, — рекох ја и у том тренутку схватих: за професора Хигинса Атлантида је била стварност, можда чак и већа од самих Азорских Острва. Он није живео на њима. Живео је у Атлантиди.

Као да потврђује моје мисли, Хигинс одговори:

— Да ли ће се Атлантида наћи или не, то већ више и није тако важно. Она је постојала и то је неоспорно. Ипак, упознајте ме с тим доктором. Можда се тиме вреди позабавити.

— Дивно! — усклнкнух. — Идем одмах к њему да се договорим о састанку.

„Руке увис!"

Хотел „Сплендид" није било баш тако лако наћи. Показало се да је то нека убога рупа у једној од периферних улица, близу фабрике цигала; стара, прилично нахерена зграда, са испуцалим зидовима, које је, као какав обруч, опасивао висећи дрвени трем.

Прошао сам кроз улазна врата и упао у полумрачну одају у којој је, за високим писаћим столом, седео аљкаво одевен портир с црним брковима и, лижући оловку, писао нешто. На моје питање о доктору Ватсону он је тако избуљио очи као да сам га уловио у фалсификовању докумената.

— Он је тамо горе, — одговорио ми је на ужасном енглеском језику. — Број 6, лево.

Пењући се шкрипавим степеницама, обазрех се назад. Портир ме је пратио погледом, с неким чудним изразом на лицу. Усне су му се мицале као у мачка који је њањушио миша.

Врата с црном шестицом била су полуотворена. Закуцах. Промукао глас ми одговори:

— Уђите!

Отворивши врата, ступих у мало, мрачно претсобље. Нисам успео да га разгледам. Нешто тврдо прислонило ми се уз леђа.

— Маас!

(Наставиће се)

Где су либански кедрови?

Либански кедрови (Cedrus libani), национално дрво Либана, чије су густе шуме некад прекривале обронке планина старе Феникије, постали су данас у тој земљи врло ретки. Последњих неколико стотина примерака овог горостасног дрвећа могу се видети у Либанском националном парку, који се налази на око три сата вожње аутомобилом од Бејрута. Друм прво води поред обале Средоземног Мора — Феничанске обале, како је Либанци називају — а затим се нагло пење на висину од преко две хиљаде метара. Национални парк и хотел који се у њему налази претстављају омиљено летовалиште за време великих врућина, а преко зиме постају зборно место љубитеља зимских спортова.

Поред ових, још неколико група кедрових стабала налази се у другим крајевима Либана. Међутим, највећа група, што је иначе мало познато, налази се ван ове земље — у Турској, код Катран Дагија, у Тауруским Планинама. Нажалост, ови кедрови нису заштићени, па брзо нестају под секирама дрвосеча, као што је то раније био случај и с либанским кедровима.

Стари народи називали су кедрове „божјим дрвећем", зато што су кровови свих античких храмова почивали на гредама од кедровине. Кедрових греда било је у чувеним храмовима у Египту, у Сидону, Тиру и Балбеку. Соломонов храм,

чије је зидање почело десет векова пре наше ере,, био је покривен кедровином. Њега је, пет векова касније, вавилонски цар Навуходоносор до темеља порушио, али је доцније на том истом месту подигнут нов храм, такође покривен кедровином. „Сунчани бродови" старих Египћана који су недавно откривени близу велике пирамиде код Гизеха саграђени су, како се претпоставља, 2.800 година пре наше ере од либанске кедровине. Либанске горе давале су античком свету грађу за подизање храмова и зграда, а феничанским трговцима материјал за бродове којима су обилазили цео тада познати свет. Данас су те горе голе, а у земље у које се извозила либанска кедровина данас се увози грађа из Европе.

Феничани су, изгледа, били први који су задали смртни ударац либанским шумама, мада су и каснији многобројни господари ових крајева имали у томе свој удео. Посечена стабла спуштали су Феничани низ реку Литани, или Леонтес, како се она у њихово време звала. Ова река улива се у море између некадањих градова Сидона и Тира. Тамо су стабла утоваривана у бродове и превожена до лука суседних земаља.

Данас се у Либану чини све да би се постојећа стабла заштитила, као и да би се њихов број повећао. Либанци толико поштују кедрове да се слика тог дрвета може видети свуда: на националној застави, на униформама и на поштанским маркама. За нека стабла тврди се да су стара 6.000 година, али стручњаци сумњају у то.

Кедрова има и у Европи и Америци, али то су примерци које је засадио човек и они се обично налазе по парковима и ботаничким баштама. Један кедар у Париској ботаничкој башти, стар 220 година, виши је од свих кедрова у Либану. Осим тога, либански кедар има блиских рођака који у дивљем стању расту у разним крајевима света.

Тајанствени извор Солоум

На америчкој аутостради бр. 99, која води кроз средину Калифорније, одмах јужно од Касл Рока, налази се тајанствени извор Солоум. Хиљаде људи застају крај њега да испитају и провере његове чудне квалитете, као што су то некад, још од најдавнијих времена, чинили староседеоци Америке. Једна плоча постављена крај извора позива посетиоце да „опробају бесплатни шампон" који им извор нуди. Наиме, вода овог извора пени се на главама већине одраслих особа. Број оних који на извору Солоум могу „бесплатним шампоном" да оперу косу износи око 90 отсто посетилаца. Међутим, само се изузетно догађа да се вода из овог извора пени на главама деце испод тринаест година.

Друга особеност извора је да вода у току дана трипут мења боју.

Вода овог извора веома је лековита, што су „откриле" чак и дивље животиње, које преваљују по неколико десетина километара да би се на њему напиле.

„МАШИНЕ — КРТИЦЕ"

Поновно оживљавање изгледа за прокопавање тунела испод Ламанша поставило је и проблем изградње једне велике механичке „кртице" за бушење земље. У вези с тим помињу се машине које су изумели руски инжењери, јер су оне веома погодне за рад са екипом од неколико људи. Пре изградње ових машина, стручњаци су извршили опсежне студије кртичиног рада, јер је познато да природа често изналази најбоља решења. Кртица копа својим предњим шапама, а растреситу земљу притискује леђима уз бочне стране тунела, док се задњим ногама одупире о подлогу и потискује читаво тело напред. Механичка кртица, уместо предњих шапа, има главу у облику бургије, док нарочити проширивачи функционишу као леђа кртице и набијају земљу, правећи чврсте зидове на тунелу. Специјални пропелери на задњем делу гурају ову машину напред. Једна од њих за свега један час буши тунел дуг девет метара. Оне у Совјетском Савезу служе углавном за копање канала за дренажу земљишта.

WALT DISNEY'S Најзад — ЛУЛА МИРА

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Пужићи нашег мора

Ретко је дете које је летовало на мору а да није прикупило малу збирку пужића, шкољки, јежева или звезда. Скупљање пужића и других животиња на обали није само разонода, него је и корисно, јер се на тај начин упознаје делић неизмерног богатства природе.

Пужеви су мекушци. Главна карактеристика мекушаца је та што им је тело меко, а на трбушној страни имају мишићни орган који им служи за кретање и зове се стопало. На леђима имају кожни набор који се назива плашт. Тај плашт покрива органе за дисање: шкрге или плућа. Он лучи креч ну љуштуру. Ето, у то велико коло животиња спадају и пужеви. Они имају главу, мишићно стопало и љуштуру, а то је њихова кућа коју су саградили сопственим трудом.

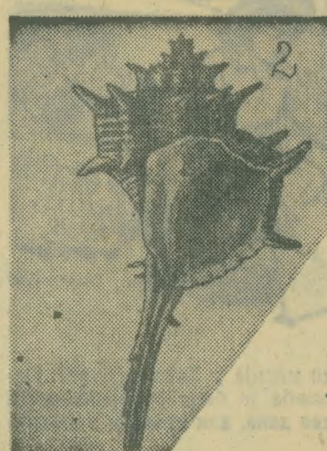
Кућице пужева обично су увијене у облику спирале, и то готово увек надесно. Ако изврнемо пужа, онда ће капија његове куће бити на десној страни. Стручњаци кажу да су ретки случајеви да је кућица завијена друкчије. Ако је нормално да одређена врста пужева има увек надесно завијену љуштуру, онда је налево завијена љуштура код пужа те врсте не само велика реткост и изузетак, него и драгоценост, па је вредност овакве љуштуре равна злату исте тежине. Таквих кућица има доста у индиским храмовима.

Сем малог броја врста, сви пужеви живе у морима и дишу на шкрге, које се налазе у

плаштаној дупљи, а смештене су испред срца.

Кад би вам се указала прилика да посматрате, например,

живог квргавог (слика 1) или бодљикавог (слика 2) волка, онда бисте видели да они луче неку жућкасту масу. Ако ту масу ставимо на сунце, она се одмах промени и постаје прво зелена, а после црвена. Ето, од те врсте пужева Феничани су у давно доба добијали ону дивну црвену боју која је позната под именом гримиз, а употребљавала се за бојење платна. Тканине обојене гримизом биле су тако скупе да су их могли куповати само веома богати људи.

Ево још неких занимљивости о пужевима. Пужеви ципреје (на слици 3) имају чврсте и веома шарене љуштуре, а кућица једне мање врсте ципреје зване каури служи код неких народа у Централној Африци као новац.

Често сте видели ситног пужића приказаног на слици 4 а нисте знали да се он у нашим крајевима зове вретењача. Овај пуж је сличан једном свом већем сроднику, који се такође зове вретењача, чија љуштура може бити дуга и до седам сантиметара. Окамењени примерци ове врсте били су дуги и по 75 сантиметара. Док шетате обалом, на стенама ћете често видети пужића који се назива прилепак. Многи су покушавали да га одлепе, али би им то полазило за руком тек кад би употребили нож и подвукли га под његову љуштуру Стручњаци кажу да се

он за подлогу на којој седи држи снагом од преко три килограма по квадратном сантиметру.

На Скадарском Језеру

пре 300 година

Залив је био окружен високим дрвећем. Заузимао је простор од једне квадратне миље. На месту где је вода била најдубља рибари су по дну, крај стена и пећина, понамештали врше, оплетене од врбовог прућа.

Сваки рибар имао је одређено место за лов, а сваки је обично имао по две, три, пет, па и десет врша; како је ко могао. Јесен — најбоље време за лов на укљеве, које су бежале из хладних предела језера у топлије воде и на ушћа река. Чувари мрежа будно су пазили да пре времена не налете птице и покваре лов.

Време је протицало. Наједном су се појавили чунови издубљени у овећем комаду дрвета. Пристизали су са свих страна. Убрзо их се накупило преко 400. У Базагуру — једном делу Скадарског Језера — врило је као у кошници. Међу окупљеним рибарима, стојећи у чуну, налазио се хоџа (муслимански свештеник). Кад је било све готово, хоџа је очитао молитву, а затим је ударио длан о длан, па неким особитим узвиком дао знак птицама-вранцима, које су спремно чекале на гранама околног дрвећа. На тај узвик, вранци у таласима слетеше на воду и почеше да роне и халапљиво гутају рибу, која, узнемирена и уплашена, не видећи другог спаса, поче да бежи и да се скрива у рибарске справе-врше. После тога рибари су вадили препуне врше и рибу товарили у чунове.

Тако је некад изгледао риболов на Скадарском Језеру, према казивању Маријана Болице Которанина, који га је посматрао и дао приказ у свом опису Скадарског Санџака, 1614 године.

— И још ћу нешто казати, пише даље Болица — та се птица тако наједе да се не може ни подићи ни летети, па је они који седе у чуновима могу лако и руком хватати. Оне готово и не беже од чамаца, као да су домаћа живина. Истина, доцније узлете на дрвеће и ту се одмарају.

Болица каже да се једним метком може убити толико птица колико у метку има зрна сачме.

— Мени се догађало да убијем из једног метка десет птица, а за то време друге се нису ни помакле с места. Иначе, када ове птице узлете оне просто застру небо.

Болица даље прича да је било забрањено убијати ове птице. Ко би прекршио ту наредбу, морао би да плати велику глобу, јер према окупљању ових птица рибари су знали да ли у води има рибе или не.

Уствари, рибари, како прича Болица, нису имали много посла, сем што би наместили врше и извадили их да истоваре рибу. Птице су за њих радиле нагонећи рибу. За време сезоне накупило би се много народа, нарочито сиротиње, која би примала дарове од власника рибарских справа.

Врше, којима су скадарски рибари ловили укљеву кад је био код њих Болица, имају облик крушке и два отвора: један горе, други доле. На доњи би улазила риба, а на горњи би се истресала.

Укљева или сарага је најважнија и најраширенија риба у Скадарском Језеру. Може да буде дуга 10 до 15 сантиметара. Доња јој је вилица дужа од горње. По леђима је зеленкаста, а по трбуху бела. С јесени и зими, укљеве наилазе ширином језера и улазе у реке, нарочито у Црнојевића Ријеку. Рибари их, поред врша, лове и другим справама.

Вранац је повелика птица. Има врат дуг као чапља, кљун пократак, а крила велика. Између прстију има кожице. Веома брзо плива и рони. Може бити тежак три килограма. Месо му мирише на рибу, а перје јако заудара. Боје је црне ,а по трбуху беличаст. На језеро долази ујесен и ту остане до средине зиме. Храни се рибом, а највише воли укљеве. Може да прогута и шарана тешког један килограм. Живи у великим јатима. Народ једе његово месо.

Скадарско Језеро веома је богато рибом. Поред укљеве, у њему има шарана, јегуља, пастрмки, кленова, скобаља, скакавица, итд. Риба се најбоље хвата у октобру и новембру. Има и много птица, нарочито барских. Зими долете читава јата дивљих патака, гусака, нораца, уштака, вранчева, фендака, бољешака и других. Има преко 20 врста птица. Све се оне једу.

Скадарско Језеро налази се на граници наше државе са Албанијом. Оно је по свом постанку карсно поље потопљено услед спуштања земљишта око Медовског Залива, чији су знаци јасно очувани. Тако је за острво Врањину утврђено да је постала острво између 1200—1233 године. Пре тога била је копно. Исто то десило се и са осталим острвима Скадарског Језера.

Базен Скадарског Језера опкољен је највећим делом планинама. Језеро је дугачко 43 километра, а широко до 14 километара на средњем делу. Према једном и другом крају се сужава. Највећа дубина му је 44 метра. Његова површина износи 369,7 квадратних километара, од чега 147,9 $км^2$ припадају Албанији. Близу северне и југозападне обале налази се око 50 мањих и већих острва. Највеће је Врањина, високо и голо острво, с два врха у облику пирамиде, чија највећа висина износи 330 метара. Остала острва су ниска, кршевита и обрасла ловориком.

Кивије —

Велики француски природњак Жорж Кивије није рођен као Француз. Он је угледао света у Монбелијару, 25 августа 1769, кад је то место припадало држави Виртенберг, али породица му је старином из француског департмана Жира, из једног села које данас носи Кивијеово име. Још у детињству показивао је извесне особине које су дошле до пуног изражаја тек доцније, кад је постао зрео човек. У својој четрнаестој години, у монбелијарској гимназији, основао је „ђачку академију" чији је био претседник. Читајући Бифона, у дванаестој години је осетио врло живо интересовање за природне науке. Зато што је потицао из скромне породице, није могао да очекује место у државној администрацији Виртенберга, за које је требало имати јемство каквог високог заштитника. Због кога је, пре но што је завршио школу, напустио Штутгарт и запослио се као домаћи учитељ код једне богате нормандиске породице. У Нормандији је живео од 1788 до 1794 године. Близину мора искористио је за проучавање морских животиња па се већ тада истакао својим научним открићима.

Кад му је било 25 година, 1794, Кивије се упознао с једним тада чувеним агрономом, опатом Тесијеом. Путем писама, која је слао својим познаницима, научницима у Паризу, опат га доведе у везу с њима. Две године касније, Кивије је примљен за наставника у најчувенији колеж онога доба, звани Институт. Ту је младом и талентованом Кивијеу знатно помогао Жофроа Сент-Илер, не сањајући да ће 30 година касније у њему имати великог противника, јер се Кивије није слагао с његовом систематиком у науци.

Од гонича камила до сликара

У Централној Аустралији, међу гребенима Магдонел и Џемс, у области хладних планина, пешчаних дуна, страшних провалија и долина плодних после кише, живи племе Арунта. Ту се, 28 јула 1902 године, родио данас у свету познати уметник-урођеник Алберт Намаџира.

Арунтима је било забрањено...

Да чита и пише научио је у лутеранској мисији у Хермансбургу. Чланови мисије причају да је Намаџира, пре но што је постао уметник, био добар и приљежан ковач, дрводеља, сточар и гонич камила. По закону његовог племена, цртањем су се смели бавити само старци посвећени у ритуалне тајне, и то искључиво цртањем симбола: концентричних кругова и изломљених линија на камену, тотемима и другим предметима везаним за племенски ритуал. Додуше, домороци Арихемове земље и урођеници са северозападне обале цртају животиње, па чак и људе. Али Арунтима је то забрањено.

Године 1934, сликари Рекс Бетерби и Џон Гарднер, Аустралијанци енглеског порекла, изложили су своје пејзаже у згради мисије у Хермансбургу. Изложба је била отворена свега два дана, али стотине урођеника гушиле су се у малим салама, желећи да виде своју земљу претстављену у пуној лепоти боја њеног плавог неба, црвених дуна, зелене траве и златних долина.

Алберт Намаџира био је толико узбуђен оним што је видео да је замолио излагаче да му пошаљу боје и четкице. Када их је, после неколико месеци, добио, покушао је да их употреби. Незадовољан постигнутим, оставио их је настрану, надајући се да ће се, кад-тад, Бетерби вратити у земљу Арунта и да ће га научити како да слика.

У својој књизи „Уметност домородаца", Бетерби прича о томе шта се догодило кад се он, после две године, вратио у Хермансбург.

Често ноћима није спавао

„Могу да вам кажем да сам био веома дирнут кад сам стигао у мисију. Први домородац с којим сам разговарао био је Алберт.

Открио ми је своју душу, испричавши ми да ме је чекао готово две године. Често ноћима није спавао мислећи на време кад се будем вратио и узео га собом на своја сликарска путовања као гонича камила; живео је у нади да ћу га за тај посао наградити тиме што ћу га научити како се ради акварел".

Намаџира је задивљујуће брзо усвојио принципе акварелског сликања. Његове прве скице више су него изненадиле Бетербија. Још у то време писао је он једном свом другу да ће „тај човек постати славан уметник".

Две године касније, у Мелбурну је приређена прва изложба Намаџириних радова, која је имала невиђен успех. Отада па до данас Намаџира је, у разним градовима Аустралије, имао десет самосталних изложби.

Алберт Намаџира постао је национални понос Аустралије. И мада његове слике многи купују просто из љубопитства (уметност урођеника!) то, разуме се, не може да смањи њихову оригиналну вредност.

Од сваке изложбе Намаџира добије више хиљада фунти, али он живи у сагласности са законима свога племена и све што има дели са стотинама својих рођака и саплеменика. Успех није искварио овог уметника. Он живи једноставно, као што је и раније живео, и много ради да би достигао још виши уметнички степен у приказивању своје домовине, која је део њега самога.

Намаџирин успех потстакао је и друге чланове његовог племена наклоњене сликарству да крену истим путем. Данас у Хермансбургу постоји читава група сликара-домородаца, међу којима се својим талентом и оригиналношћу истичу браћа Перерулџа.

Намаџира је избегао судбину многих домородаца Аустралије, који су се у великим градовима, међу белим људима, нашли у трагичном положају одбачених. Својом уметношћу он је, по речима Рекса Бетербија, „дао читавом свом народу нову наду у будућност, показавши му да његови припадници могу да стану упоредо с белим људима".

Догодило се на Јамајци...

Мала шкуна за извлачење потонулих бродова крстарила је крај пешчаног полуострва Палисадос, природног лукобрана приморског града Кингстона на Јамајци. Већ неколико дана шкуна је браздала мирну површину Карипског Мора у безуспешном трагању за потонулим бродовима. Клатно магнетског апарата — откривача било је мирно као море, као небо, као планине. Блу Маунтинс које су се протезале иза Кингстона. Бродски гњурац с досадом је превртао странице толико пута већ прочитаних новина и пушио цигарету за цигаретом.

Изненада, клатно апарата се узнемирило.

— Стоп! — радосно је повикао капетан у мегафон.

Шкуна је стала, сидро је бачено. Гњурац је обукао своју роњилачку опрему и прекорачио преко ограде, вукући за собом ваздушно црево и сигнално уже.

Пљесак воде, кругови на површини и море је прогутало гњурца. Његови тешки, оловни ђонови додирнули су дно на дубини од педесет и пет метара. С муком подижући ноге, подводни истраживач кренуо је по коралном врту. Пејзаж око њега изгледао је нестваран, као у каквој земљи из маште. Јаркоцрвене гране корала давале су утисак фантастичних животиња.

Наједном, гњурац је застао, изненађен, запрепашћен.

— Не, не... то ми се само причињава, — промуцао је. — То је, сигурно, недостатак кисеоника...

Пред њим су се дизале зграде... То нису били сплетови коралних грана, већ пропорционални, строги облици кула, кућа...

Оптичка обмана?

Уколико се више приближавао ономе што је сматрао за плод своје уобразиље, утолико су се јасније оцртавали стубови, кровови, зидови с правилним отворима за прозоре. Да, подводни град није био фатаморгана, а ни чудо; ове зграде несумњиво је подизала људска рука.

Дно се спуштало и дубина је постајала све већа. Гњурцу је било јасно да је даљи пут скопчан са опасношћу по живот, али нешто га је вукло напред...

Најзад, зауставио се пред високом палатом овенчаном кулама. У зиду — отвор који потсећа на врата. Да је у том подводном дому било људи, они би можда чули питање које је пригушено дошло из скафандра:

— Дозвољавате ли да уђем?

Гњурац је ушао у палату одевену у корални оклоп. Ходник... врата... све обавијено пригушеном плавичастом, плавом и љубичастом светлошћу. Тишина.

Несигурна корака, ступио је у собу коју су, ко зна кад, напустили њени житељи. Али не, она је ипак настањена: у њој се сместио циновски рак. Гњурац је устукнуо.

— Јести ракове за ручак, сасвим је у реду, — помислио је. — Али доћи раку и послужити му као ручак...

На крају ходника приметио је пиктијасто тело октопода. То је била јасна опомена да треба што пре напустити зграду.

Време одређено за боравак под водом истекло је и он даје знак да га извуку. Уколико се више дизао према површини, град на дну мора постајао је магловитији, расплињавао се као сан. Још неколико секунди и гњурац је на палуби. Гњурачко одело је скинуто.

— Да ли брод лежи згодно? — питао је шеф експедиције.

— Брод?

— Шта вам је, јесте ли пали с Месеца? — раздражено је повикао капетан.

— Не, нисам пао с Месеца, али долазим из потонулог града, — одговорио је гњурац.

Крај ногу му је лежала тек скинута гњурачка опрема с које се сливала вода из Порт Ројала — пиратског града из XVII века.

★

Колумбови бродови отворили су Шпанцима пут за богате земље Средње и Јужне Америке. Галије пуне отетог блага одлазиле су за Шпанију. Али, бурни Атлантик претстављао је сталну опасност за „златне галије" цивилизованих отимача. Тој опасности придружила се убрзо још једна: пирати свих националности. Разбојници су ударили на разбојнике.

Крај обала Антила родило се ново уносно занимање: лов на бродове. Пирати су основали своју базу на Острву Корњача, а главно шпанско упориште био је Порт Ројал, који је ускоро постао зборно место трговине црним робљем. Године 1655 тај град заузимају Енглези, али промена господара није значила и промену карактера овог града: Порт Ројал је остао пиратска престоница.

Трговина робљем и морска разбојништва чинили су основу беспримерног богатства ове луке. Раскошне палате, безбројне трговине, крчме из којих се ширио задах рума, велелепне богомоље испред којих су се налазили пространи тргови — пијаце где се продавало и куповало робље

А у луци десетине бродова на којима су се виле гусарске заставе...

Тако је изгледао Порт Ројал две стотине година после Колумбовог открића Америке.

★

Град, у коме је цветао ноћни живот, будио се касно. Тако је било и тога дана. Ноћну свежину већ је давно заменила пријатна топлина јутра. Трговци су отворили радње, шкрипали су точкови на колима која су са оближњих плантажа довозила поврће и воће. У луци су лежали усидрени бродови. У њихове бродске дневнике била је унесена само једна кратка забелешка:

„Седми јун 1692 године".

...Десет је часова. Чисто, светло небо над Порт Ројалом изненада се обојило црвенилом, а тамни облаци сакрили су планине Блу Маунтинс. Разлегла се потмула, па све јача тутњава. Град је задрхтао. Попуцали су зидови зграда, сручили се с таваница гипсани украси. Вапаји људи измешали су се са урликом избезумљених паса. Кроз прозоре, врата и проваљене зидове искакали су полуодевени људи.

Они који су се налазили близу пристаништа могли су да виде како море нагло надолази, откидајући бродове са сидришта. Линула је киша, заурлао ураган. С треском је ударила стрела огромне муње, а за њом још једна, па трећа... десета.

Три удара земљотреса, један јачи од другог, потресли су град. Стотине огромних пукотина отвориле су се у земљи, прогутавши домове и људе.

Талас који је долазио с мора покрио је већи део града. У ускипелој води људи су се батргали, покушавајући да нађу било какво упориште. Неки су успели да се докопају „Свона", јединог брода који је остао читав. На њему је спасло животе око две стотине особа — једини који су преживели последњи дан Порт Ројала.

Несрећа која се тог дана сручила на Јамајку била је, по мишљењу познатог француског географа Елизе Реклију, „једна од најстрашнијих катастрофа у историји земљотреса".

Море које је поплавило готово читав град није га више напустило: склопило се над њим за вечита времена. Са сваком годином остаци Порт Ројала пропадали су све дубље у морски муљ, да најзад од њега не остане ништа што би потсећало на некадање постојање пиратске престонице. Доцније је недалеко од тог места никао град Кингстон.

★

Гњурац Хари Рајзберг био је први човек који је, 1936 године, ступио у потонули град и прошао његовим замрлим улицама. Али, још пре њега многи су поморци, у тихе дане пуне сунца, видели рушевине Порт Ројала. Године 1780, адмирал Чарлс Хамилтон известио је енглески адмиралитет да је на прилазу граду Кингстону видео потопљене зграде. Педесет година касније, поморски поручник Џефри саопштава да је видео град на дну мора, „као неку малу Атлантиду". Али, „гроб" Порт Ројала спуштао се све ниже и ниже, а слој морске воде који га је притискивао постајао је све већи. Потонули град нико више није спомињао, све док на њега није поново наишао Хари Рајзберг. Он је успео да из њега извуче многе драгоцености. Али, на дну Карипског Мора, у остацима пиратске престонице почива још много блага, уметничких реликвија старих цивилизација Америке које чекају да заузму достојно место у музејима.

славни природњак

Године 1802 Кивије је наименован за једног од шест генералних инспектора за просвету, који је имао да надгледа рад школа у Марсеју и Бордоу. Док је био отсутан, наставници париског Института поверили су му положај „сталног секретара за општу науку". Године 1808 написао је за Наполеона свој чувени извештај о напретку природних наука од 1789. Потом је постављен за доживотног саветника на Универзитету у Паризу. Године 1809 и 1811 добио је задатак да постави темеље холандској и италијанској академији наука.

На једном свечаном скупу, Жофроа Сент-Илер је пред Кивијеом изјавио: „Имао сам срећу да будем први који је осетио и открио научном свету вредност једног генијалног човека која ни њему самом није била позната. Дођите у наше редове да одиграте улогу једног Линеа, да будете као он, други законодавац у природним наукама". Кивије је остварио оно што је било садржано у овом пророчанству. Он је обновио и проширио монументалну грађевину природних наука коју је Лине подигао. Прво што је учинио, било је увођење реда у хаотичну класификацију црва. Кивијеова предавања из упоредене анатомије преокренула су тумбе појмове који су до тада владали у медицини.

Године 1826, један лекар је пред скуп научника изнео део некаквог костура, тврдећи да је припадао „човеку који је живео у доба потопа". Тај костур је нађен на месту где се некад столећима простирала вода. Али, чим је погледао приказане кости, Кивије је рекао да оне нису никад могле припадати човеку, пошто су то кости циновског гуштера чији је скелет дуго лежао у муљу испод воде... Кивије је имао изванредно памћење. Могао је у сваком тренутку да се сети и најсложеније деобе врсте и подврсте и да никад не погреши. Радио је без предаха. Писао је и читао чак и у колима док је одлазио на посао. Као државни саветник, сваке године је лично решавао око 10.000 предмета. Десетог маја 1852, кад су се указали први знаци болести која ће га пет дана касније заувек однети, одмах је схватио да му нема спаса. Пошто је рекао да много жали што неће моћи да заврши започето дело, одмах је предузео све мере за штампање својих већ готових рукописа.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

ДА БРЕСКВЕ ОСТАНУ СВЕЖЕ ...

Стручњаци из Одељка за пољопривреду у Вашингтону нашли су начин да бресква останy свеже преко целе године. Ако се плод споља премаже одређеним концентратом нектара, онда овај заштитни слој спречава да из њега испари мирисљави течни део. Захваљујући томе, воће се не суши и може да задржи дуго своју свежину.

ЗЕЧЈЕ КОЖЕ КАО ПЕЛЕНЕ

Примитивни Чипуа-Индијанци завијали су своје бебе у зечје коже исечене у каишеве широке 20 сантиметара, а онда их ушивали у исти такав покривач. Први кораци детета били су велик догађај за родитеље. Ако би дете успело да у свом првом покушају самостално пређе бар пола дужине вигвама, родитељи су приређивали гозбу. То су чинили и кад би већ поодрасла беба успела да први пут сама дође до суседних вигвама.

Веровања у разне утицаје на дете још пре његовог рођења била су јако раширена међу Чипуа-Индијанцима. Ако би новорођенче имало пегаво лице, сви су сматрали да је то због тога што је мајка пре порођаја јела јаја морских галебова. Ако би беба била плачљива, окривљавали су мајку да је појела коса или црвендаћа. Жена није смела да једе ни месо богљикавог прасета, јер би се, како се веровало, у том случају читав низ

несрећа свалио на њено дете: имало би запушен нос, било би тромо или сакато, а усто и веома плашљиво кад одрасте.

ШЕСТ, А НЕ ТРОЈИЦА

На једном сијелу крај ватре рећи ће један младић весељак: „Да вам, браћо, нешто приповедам што ми се синоћ догодило. Изненада ми у кућу дођоше познати гости, брат и сестра, муж и жена, па зет и шура. Срећом, имадох код куће три куповна бијела колача, те гости навалише на њих, а гладни сва тројица. Питање: погодите по колико је свакоме допало". „Богме, лако је то погодити. По твом казивању било их је шесторо, а три колача, те је сваки појео по пола колача". Насмија се весели младић и рече: „Није истина! Свакої је запао по цио колач, јер их нијесу била шесторица, него тројица".

Одговор: било их је троје — муж, жена и женин брат.

ТРАГОВИ КАФЕ И ЧАЈА У КРВИ

Један лондонски лекар установио је да кафа и чај остављају трагове у крви. Ти трагови могу се наћи чак и девет часова после узимања ових напитака.

Једина жена линиски пилот

На дан 12 априла 1956 године висока наставница рекла је авијатичарки Џеки Могриџ:

— Вашу девојчицу ћу пустити са часова, али зар да је возите бициклом по овако закрченим улицама?

— Кад би само знала! — повикала је мала Џил, која је стајала недалеко од своје мајке и учитељице. — Кад би знала како ћу да се возим!

Један сат касније, седећи у четворомоторном авиону, Џил је учила напамет један Шекспиров сонет. Није гледала кроз прозор пенушаве таласе Ламанша, јер је тим путем већ толико пута прошла. Кад је, много касније, подигла главу, угледала је познато поље са лалама у Француској, а затим се авион спустио и путници су изишли из њега.

При повратку у Енглеску, кад су били изнад Портсмаута, Џил је угледала два светла ока како је посматрају из пилотске кабине. На то је весело махнула руком:

— Мама, научила сам сонет!

Сутрадан, кад је дошла у школу, другарице су је запитале где је била.

— Не знам ни сама, — рекла је Џил. — Мислим да смо летели до Буржеа, код Париза.

— Благо теби! — чула је једнодушан узвик одушевљених девојчица.

— Ах, кад би моја мама била пилот као што је твоја! — уздахнула је једна.

Приликом тог лета, априла 1956, Џеки Могриџ хтела је да има крај себе и своју девојчицу, јер је то био за њу врло значајан дан. После десетогодишње борбе, успела је да добије право и звање линиског пилота. За то време морала је да слама предрасуде многих, који су тврдили да се жени не може поверити таква служба.

Једанаест година пре тога, 1945, у животу младе девојке родом из Јужне Африке наступио је преокрет. Једва је дочекала да наврши шеснаесту годину, како би стекла право на полагање првог испита из авијације. Али, кад је изишла пред комисију, већ је имала неколико похвала и једно одликовање. Наиме, пошто је 1940 дошла у Енглеску, она је за време Другог светског рата, прошавши кроз курс за пилотажу, била члан једине женске ескадриле у Великој Британији. На тој дужности имала је највише летова од свих жена — преко три хиљаде часова — и зато је била одликована. Уочи завршетка рата удала се и, рачунајући време од њене шеснаесте године до данас, није престајала да лети, изузев кад је очекивала бебу.

И поред свих похвала и одликовања, Џеки Могриџ није могла да постане линиски пилот.

— Жени се дозвољава да се такмичи, дозвољено јој је да обара рекорде, као што су то учиниле авијатичарке Жаклин Ориол, Францускиња, и Жаклин Кохран, Американка, али чим нека зажели да јој пилотирање постане професија, пред њу се испречи забрана! — жалила се она у више махова. — Никада нисам тражила да постанем линиски пилот са ограниченим дужностима. Напротив. Оно што важи за мушкарце, хтела сам и сама да извршавам.

До 1948, у Енглеској ниједна жена није могла да управља авионом на млазни погон. Те године Џеки је неколико пута позивана да врши пилотску службу превоза људи и преноса робе, али само на краћим релацијама. Једног дана спустила се на један шкотски аеродром и затекла међу пилотима велико нерасположење. Седам млазних авиона срушили су се један за другим због неповољних атмосферских прилика и ниједан пилот више није хтео да узлети. Командант узлетишта, који је њу од раније добро знао, рекао је:

— Знам да одавно желите да управљате авионом на млазни погон. Ако хоћете, даћу вам један. Само, ако кренете сигуран сам да ниједан од мојих људи неће хтети да остане на земљи.

— Све што знам о млазном авиону, — одговорила је авијатичарка — то је чиста теорија, али вашу понуду не мислим да одбијем.

Села је у авион, узлетела и остала у ваздуху цео сат. Кад се спустила, пилоти су потрчали да је дочекају.

Глас о овом догађају надалеко се рашчуо, али су се меродавни и даље колебали. Нису смели да јој повере пилотирање на дугу стазу. Нису били сигурни да ли ће њени живци да издрже свакодневну вожњу која сатима траје и да ли ће, ако дође до неприлике, моћи да остане хладнокрвна.

Почетком 1956, позвао ју је директор једне ваздухопловне компаније и рекао:

— У великој сам неприлици, јер немам довољно пилота. На последњем испиту сва деветорица су пала. Зато вам предлажем да се пријавите за наредни испит. Ипак, добро размислите пре но што донесете одлуку.

Шест месеци се Џеки Могриџ спремала за најтежи испит у свом животу. Морала је да похађа курс за пилоте дуге пловидбе, који је не само тежак већ и врло скупо стаје. Но, труд и новац нису били улудо бачени. Кад је дошао дан полагања, села је у мали авион којим је требало да врши акробације. Између осталог, морала је да му окрене „трбух" нагоре и да тако лети, а затим да се спусти на земљу без помоћи инструмената, који су претходно скинути, само с компасом пред очима.

— Тога дана, — причала је она касније — било је доста људи на аеродрому, али је мало ко веровао да ћу положити.

После испита, док су јој честитали, она је бацила упитан поглед на директора компаније.

— У реду! — насмешио се он. — Остајем при својој одлуци.

Сметње тиме нису биле пребројене. Кад јој је поверен апарат на линији Лондон — Амстердам — Париз и обратно, било је путника који су се плашили да узлете авионом којим управља једна жена. Неке мајке су из истог разлога одустајале да пошаљу њиме своје дете. Али, млада авијатичарка и руководиоци предузећа чији је службеник постала нису устукнули пред овом тешкоћом. Зато што зна да има путника који у њу немају вере, она управља авионом са удвостученом пажњом. Кад се пилоту догоди несрећа, све новине донесу о томе дужу или краћу вест. Али, кад би се њој тако нешто догодило наслови свих новина протезали би се преко целе стране, што нимало не би користило будућим авијатичаркама — линиским пилотима. Из свих тих разлога Џеки Могриџ је веома опрезна. За годину и по дана непрекидног летења од Лондона преко Амстердама до Париза и натраг, које траје више часова, Џеки Могриџ није имала ниједну једину незгоду.

Ресторан са највише разбијеног посуђа

Предузеће за вагон-ресторане француских железница надалеко је познато због својих изврсних јела и укусних специјалитета. Прошле године, ово највеће угоститељско предузеће у Француској издало је путницима 2,700.000 оброка. Међутим, оно истовремено држи један незавидан рекорд који је последица просечне брзине од сто километара на сат коју развијају француски возови. У току прошле године, у вагон-ресторанима разбијено је 90.000 тањира, 88.000 шоља за кафу, 117.000 чинија, 4.000 чаша и 2.000 чинијица за сенф и мајонез.

ВЕЋИ ОД ДАНАШЊИХ

До 1860 године у мочварама Нове Енглеске, у Америци, живео је џиновски минк, звани морски минк. Он је био дуг око 90 сантиметара, а често и читав метар, укључујући у то и реп који је био дуг 25 сантиметара. Био је то заиста џиновски минк, када се упореди са данашњим чија просечна дужина износи око 50 сантиметара. Минк је енглески назив за ласицу и канадску куну.

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ...

ПИЈАНАЦ ПО ДУЖНОСТИ

У старој Спарти бирали су, за одређен временски период, једног службеника чија је дужност била да се сваког дана напије и да се, тако пијан, тетура улицама, као очигледан пример омладини да се не треба одати пићу.

И ТОПЛО И ХЛАДНО

У близини Тјисолока, на острву Јави, у самом кориту једне мале планинске реке избија седам гејзера топле воде, тако да купачи могу истовремено да уживају у топлом и хладном купању.

НЕОБИЧНА ЛОВАЧКА СРЕЋА

Џозеф Лани из Инверниса, у америчкој савезној држави Калифорнији, убио

је у размаку од неколико минута једног чисто белог и једног сасвим црног јелена.

„ПРЉАВА" ЖАЛОСТ

Лондонски трговац Нетенијел Бентли (1735—1809), био је толико ожалошћен смрћу своје веренице да

четрдесет година, заправо све до смрти, није ниједном опрао руке, умио се и почистио кућу.

Волт Дизни
ДУШКО ДУГОУШКО
и други добри и рђави становници његове варошице и околине

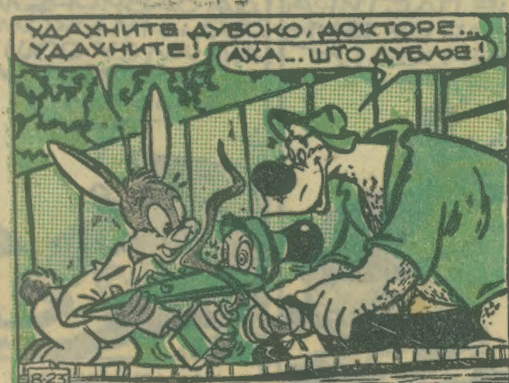

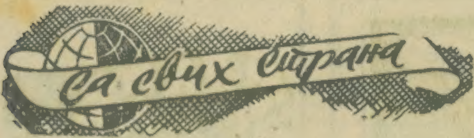

АЛАРМОГАС

Један француски инжењер начинио је направу која ће бити од велике користи. Захваљујући њој, у домаћинствима ће се знатно смањити опасност од тровања угљен-моноксидом, која нису ретка. Направа ради помоћу струје

од 127 волти. Она функционише на тај начин што, 50 секунди пошто се у одаји појави угљен-моноксид у густини од 0,466 процената, ступа у дејство звоно за узбуну. Ако је концентрација већа од 1,225 отсто, звоно одјекне већ после 36 секунди.

★ ★ ★

„ДИВ СА ФИЛИПИНА"

Филипински ловци нашли су на острву Лузону старе кости које се, због дужине, приписују планинском диву који је живео на североистоку горја Тиво. Зуби су му били високи седам, а ши-

роки пет сантиметара. Научна експертиза још није казала своју реч и зато се чују гласови — можда истинити — да ови зуби нису припадали људском бићу.

★ ★ ★

АКО НЕ КУЋА — ОНО БАР КРОВ!

На Изложби архитектуре, која је недавно одржана у Минхену, најпримамљивија „тачка" била је кућа-кров. Они који не располажу довољно великим плацем или немају новца да себи подигну праву кућу, могу да дођу до овакве необич-

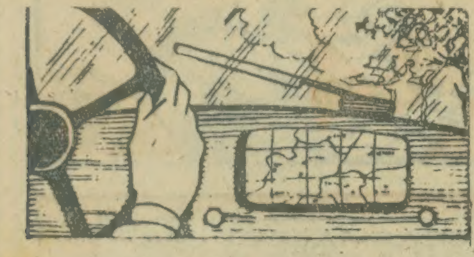

не, али врло удобне зграде у којој се налазе две веће, и три мање собе, купатило и друге споредне просторије. Цена куће-крова, претворена у француски новац, износи 1.500.000 франака.

★ ★ ★

ОЛАКШИЦА ЗА ВОЗАЧЕ

Захваљујући једном проналаску, возачи неће више морати да застају на друмовима да би загледали у географску карту. Помоћу увеличавајућег стакла и нарочитог осветљења, чија јачина може да се мења између 6 и 12 волти,

карта постаје врло јасна. „Кутија" с картом налази се пред возачем и прекривена је несаломљивом прозирном масом која не одбија сунчеве зраке. Увеличавајуће стакло повећава линије за двапут. Светлост је пријатна за очи, како по дану тако и по ноћи.

★ ★ ★

ЗАКАСНЕЛИ САТЕЛИТИ

Првог јула почела је Међународна геофизичка година, али вештачки сателити које су обећали амерички научници за месец септембар још се не појављују. По свој прилици, они се пре пролећа 1958 неће винути у небо. Мада је о њима често и подробно писано у америчкој штампи, нису, изгледа, испунили очекивања у току производње.

СВИЦИ И ХЛАДНА СВЕТЛОСТ

Група биолога-стручњака за хладну светлост открила је у Северној Италији једну врсту свица која ће им, како се они бар надају, знатно помоћи у решавању проблема ове светлости, тј. на који се начин хемиска енергија претвара у светлосну. У телу свица налази се неколико хемиских супстанца које су главни фактор приликом тог претварања, мада се оне, додуше у мањим количинама, налазе и у свим живим бићима.

„СМИРЕЊЕ" ТЕЛЕСКОПА

У опсерваторији у Нашвилу, у САД, начињен је апарат — уствари обична телевизиска камера подешена за ову сврху — који „смирује" телескоп и на тај начин омогућује да се добијају јасне слике појединих планета. Поред тога, њиме се појачава осетљивост телескопа за око 100 пута. Снимана без овог апарата, слика планете „игра" услед кретања разних слојева ваздуха, што неповољно утиче на њену оштрину. Већ при првој проби добијена је јасна слика Јупитера с његовим месецима.

ЏИНОВСКИ РЕНДГЕН-АПАРАТ

У Калифорнији је саграђен један џиновски рендген-апарат од два милиона волти. Апарат је смештен у засебну бетонску зграду, која има врата тешка 65.000 килограма. Та врата спречавају да продре зрачење изван зграде.

БОРБА ПРОТИВ ШУМСКИХ ПОЖАРА

Према брижљиво вођеним статистикама, око 80 од сто пожара у америчким шумама потиче од грома. Истовремено је утврђено да том приликом падне релативно мало кише, што чини да се ови пожари лако шире. Да би се они спречили или бар локализовали, покушало се да се за време непогода изазове што јача киша, која ће угушити ватру у самом почетку, уколико до ње уопште дође. Кад се са радарских осматрачница добије обавештење да долази олуја, одмах се подигну авиони, који великим дозама хемикалија „засеју" облаке и изазову јаку кишу још пре но што грмљавина почне. Резултати првих опита били су врло задовољавајући.

И НАШЕ ТЕЛО ПРОИЗВОДИ ПЕНИЦИЛИН

Научници из Медицинске школе у Дебрецину, у Мађарској, утврдили су да човечја коса и кожа производе пеницилин, а можда и неке друге антибиотике. Тиме се донекле објашњава и реакција код појединих особа кад им се да пеницилин у сврху лечења. Овај органски пеницилин ствара се на тај начин што се у коси или на кожи размножавају неке гљивице.

РАКЕТЕ СА ЗАОБЉЕНОМ ГЛАВОМ

Према истраживањима стручњака из Лабораторије за аеронаутичка истраживања САД, главе ракетних пројектила за међуконтинентални и међупланетарни саобраћај не би требало да буду шиљате, као што је то досад био случај, већ заобљене. Наиме, утврђено је да је овакав облик много погоднији у погледу загревања ракете кад она поново уђе у гушћу атмосферу.

СМРТ МУВАМА!

Познато је да муве веома брзо постају отпорне према ДДТ-у и другим инсектицидним средствима, тако да је већ друга генерација потпуно имуна. Како је мува преносилац разних зараза, научници упорно траже начина да је униште. Сада је један израелски лекар нашао хемикалију која, додуше, не убија муве, али онемогућава женку да снесе јаја. То ће можда учинити да се човечанство најзад ослободи овог досадног и опасног инсекта.

НОВИ ЖЕЛЕЗНИЧКИ ВАГОНИ

Америчке железнице добиле су нове вагоне, знатно лакше од досадашњих. Они су начињени од челика који не рђа, али је целокупна унутрашњост од пластичне материје. Овакав вагон може да прими 88 путника, а његова тежина по једном путнику износи око 300 килограма, уместо 800 колико је износила код старих кола.

НАЈДУЖИ ПЕРИСКОП

У Америци је начињен перископ дуг око 30 метара који ће служити не за подморнице, већ за посматрање нуклеарних реакција. Он је знатно шири од обичног подморничког перископа и омогућиће научницима да подробно прате и снимају нуклеарне реакције, без бојазни од штетних последица.

ПРИЈАТНА КУПОВИНА

У граду Сан Антонију у Тексасу, где преко лета владају велике врућине, приликом зидања једне велике зграде уведена је једна новина. Наиме, цео пролаз под аркадама је затворен и у њему ће се ваздух расхлађивати, тако да ће се купци пријатно осећати док буду посматрали излоге и одабирали робу.

ПОКРИВЕНО ФУДБАЛСКО ИГРАЛИШТЕ

У Олимпик Ситију, близу Њујорка, биће саграђено огромно игралиште за фудбал које ће бити покривено. Терен ће бити толико простран да ће на њему моћи да се играју четири фудбалске утакмице у исто време а имаће 150.000 седишта. Кров ће бити направљен од алуминијума, а испод њега неће бити ниједан стуб, који би сметао гледаоцима да пажљиво прате утакмицу.

РАЗБИЈАЊЕ МИКРОБА

Када се употребе ултра-кратки звучни таласи, који имају 400.000 вибрација у секунди, онда су у стању да разбију микробе који штетно делују. Тако тврди један лекар из Чикага.

... у близини Токија, у месту Хорикирију постоји један врт у коме се већ више од 250 година гаје само перунике.

... први помен о падобрану налазимо у „Историји Сијама", објављеној 1691 године у Паризу, коју је написао Симон д' ла Лубер. Он ту прича о неком човеку који је често забављао двор на тај начин што је скакао са знатне висине служећи се притом двема направама, сличним кишобрану, које је причвршћивао за појас на оделу.

...албум је у старом Риму била плоча на којој је понтифекс максимус исписивао важније догађаје у току једне године и на којој су објављиване наредбе државних власти. У Средњем веку тим именом се називала књига за уношење своjеручних бележака и записа разних личности. Тек касније, назив албум почео се употребљавати за разне збирке (марака, фотографија, цртежа и уметничких репродукција).

... нафта се у историји први пут помиње у вези с походом Александра Великог против Дарија, 330

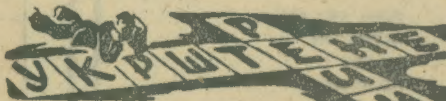
године пре наше ере. При повратку с похода Александар је логоровао на обали Касписког Језера, а логор му је осветљаван ватром из великог броја лончића у којима је горела нека течност.

...црни дуд пореклом је из западних области Азије, а у Средњој и Северној Европи почео се гајити тек у деветом веку. Бели дуд је, пак, пореклом из Кине и у Европу је пренет у 12 веку.

... ној се сматра афричком птицом. Међутим, нојеви се могу наћи, додуше веома ретко, и у источном делу Персије. Су-

дећи према Ксенофону, нојева је некад било, и то у великом броју, у старој Асирији.

Водоравно: 1) иницијали имена и презимена нашег песника („Гусле и тамбура"); 3) губитак у тежини робе (множ.); 5) марка фотографског апарата; 7) врста хемиских једињења; 9) лична заменица; 10) врста јела; 11) предлог; 12) ознака за својеручни потпис; 14) нота; 15) један наш савремени роман; 18) познато пољопривредно добро у Барањи; 19) мали ратни брод-извиђач; 21) предметак у сложеницама са значењем: поново; 22) самогласник и сугласник; 23) негација; 25) предлог; 27) бајка, приповетка о догађајима из живота натприродних бића; 28) град у Војводини; 31) град у Италији; 32) река у Француској; 33) предлог.

Усправно: 1) јединица за мерење електричне снаге (множ.); 2) површина с које се сва вода слива у једну реку; 3) један Драјзеров роман; 4) индиски новац; 5) аутор познате историје уметности; 6) корална острва; 7) река у Русији; 8) мушко име; 12) један дан у седмици; 13) смањен и пластично претстављен неки део земљине површине; 16) и једна и друга; 17) мрежа која дели тениско игралиште; 19) вулкан у Италији; 20) женско име; 21) врста дивље мачке; 24) грчко слово; 26) вест, порука; 27) експлозивно оружје; 29) део пушке; 30) мера за тежину.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) озон; 5) апатит; 7) Асам; 8) лет; 10) Тавор; 12) на; 13) арищ; 15) ет; 17) азола; 19) Јан; 21) Онес; 22) „Кармен"; 24) база; 25) Нам; 27) Ачади; 29) Ур; 30) лама; 32) ел; 34) нарав; 36) мак; 38) лари; 39) колиба; 41) Сана.

Усправно: 1) Опава; 2) Замора; 3) от; 4) Нил; 5) Аса; 6) тен; 7) Атреј; 9) Тарас; 11) ризом; 14) Шонен; 16) Такач; 18) Ленау; 20) назал; 23) Радан; 24) бадем; 26) мрави; 28) ималин; 31) араба; 33) лак; 35) Ара; 37) кос; 40) ла.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Лов на погрешке

Сунце сија тако јако да су топли зраци ударили сликара у главу, те није баш много пазио кад је сликао. Због тога је на својој слици направио више погрешака. Ко-

је су? Ако сами нисте у стању да их нађете, прочитајте одговор.

1) Кад сунце сија, буљина не излази из свога заклона; 2) буљина нема једно ухо; 3) на једном дрвету никад се не налази разнолико лишће; 4) каишеви на ранцу нису на свом месту; 5) на лепом времену, кад нема ветра, ранац не треба да је одмакнут од дрвета о које је обешен; 6) наслов новина није добро написан; 7) на једној човековој ципели нема клинаца; 8) лонац на ватри стоји у ваздуху; 9) лонац нема дршку; 10) кад пас пије кругови треба да полазе од тачке где пас додирује воду језиком; 11) сенка коју баца пас погрешна је; 12) цвеће на сунцу мора да стоји усправно, а не да полегне; 13) слика коју ради сликарка окренута је наопако; 14) ветрењача нема два крила; 15) жаба не плива тако како је на слици приказано).

Стари мандарин

Наместите најпре руке као што вам слика показује, па преко њих пребаците убрус, а у левој руци држите згодно исечен комадић хартије. Затим пустите да вам светлост пада на руке, да на зиду или платну добијете њихову сенку. Ако ту сенку загледате мало боље, видећете да сте добили слику старог мандарина. Још ако сте вешти да мичете прстима, ваш мандарин ће оживети.

За мале цртаче

Да о' нацрта тетка Тина
Не треба нам ни вештина!
Пос'о лак
Може свак!

Страсни пушачи

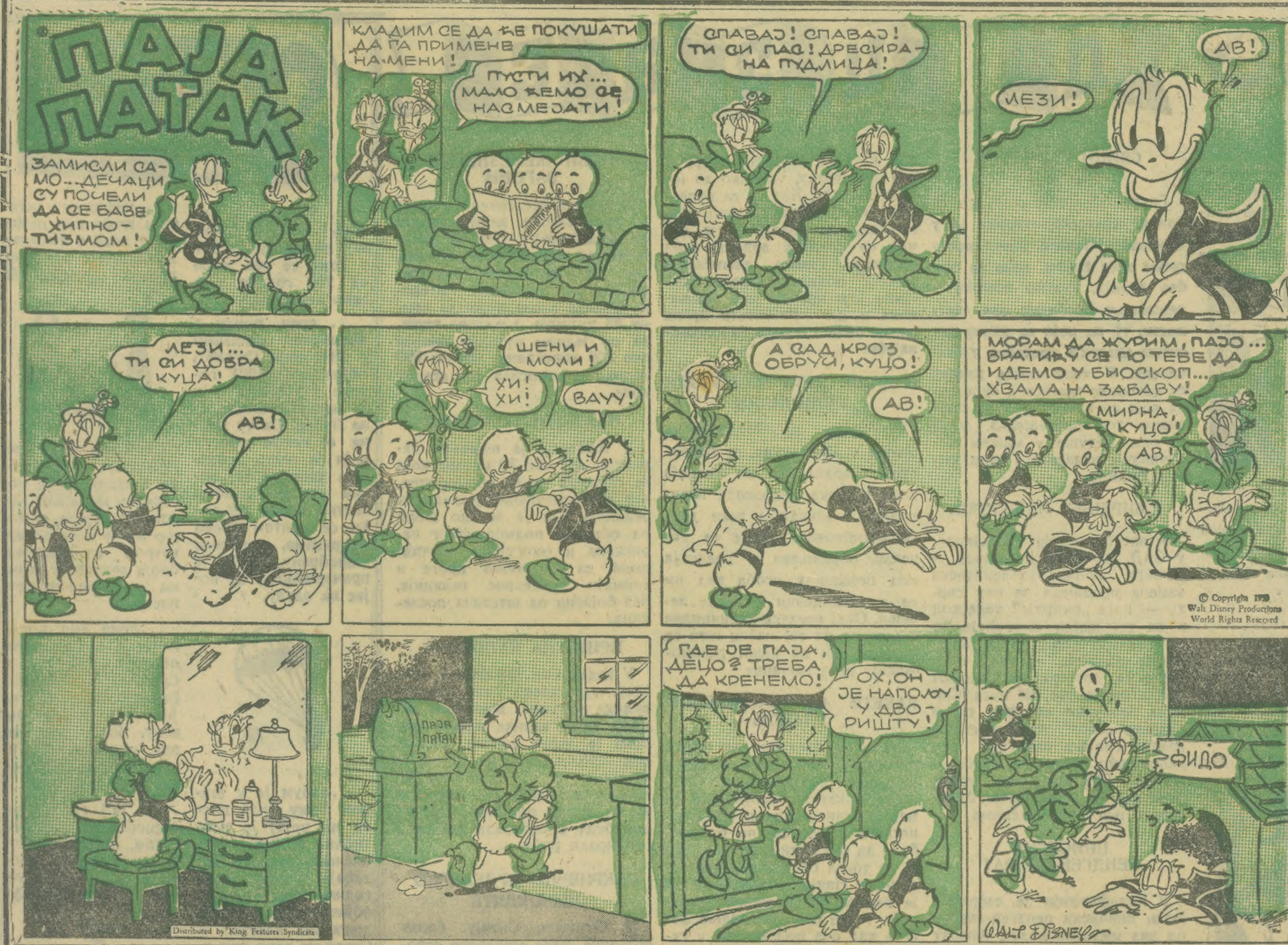
Три пријатеља попушила су хиљаду комада цигарета. Док је један, за пола дана, попушио пет други је попушио шест, а док је други попушио седам, трећи је већ био готов и са осмом цигаретом. Колико је сваки од њих попушио?

(Први је попушио 280, други 336, трећи 384 цигарете).

Гусарев врт

Један од старих гусара имао је врт оваквог облика какав видите на слици. Сваког свог заробљеника гусар је пуштао на слободу пошто положи откуп, али с тим да прво прође кроз његов врт улазећи на капију која је означена улазном стрелицом и излазећи на месту означеном излазном стрелицом. Ко не би умео да изиђе из врта, остајао је и даље заробљеник, и поред положеног откупа. Да ли је било могућно проћи кроз гусарев трг-лавиринт?

НЕПРИЈАТНОСТ

Пата: Приметила сам нешто веома непријатно. Наша сусетка купила је шешир исти као мој.

Паја: То значи да сад желиш да купиш нов шешир!

Пата: Па... то је у сваком случају јевтиније него да се селимо одавде.

ЗАБОРАВАН ЧОВЕК

Мики: Што си се наједном тако замислио?

Хорације: Сасвим сам заборавио да ли ми је Белка рекла да попијем две чаше вина и да у десет дођем кући, или да попијем десет чаша и да се вратим у два сата.

НИЈЕ РАЗУМЕО

— Данас сам напунила 20 година — вели Пери Ждери једна његова пријатељица. — Шта ми дајеш?

— Ја?.. — изненади се Пера. — Ја ти дајем највише осамнаест!

ОПРАВДАН СТРАХ

Пата: Била сам данас код лекара. Морала сам му показати језик, а онда ми је преписао неко средство за јачање.

Паја: Побогу! Није ваљда за језик!

Који је ОДГОВОР тачан

НЕБУЛОЗАН значи
- плав као небо
- провидан
- мутан
- простран

ПАСТИШ у сликарству је:
- техника сликања
- подражавање туђег рада
- креда за сликање
- врста акварела

НИМРОД је био:
- краљ Асираца
- син Клеопатрин
- јеврејски цар
- мисирски бог

БЕРИ-БЕРИ је:
- турска мера
- град у Арабији
- болест

МАНДАТАР:
- даје налог
- или
- прима налог

ОДГОВОР

НЕБУЛОЗАН долази из латинског и значи: магловит, облачан, мутан. Значи и нејасан, неразумљив, ако је реч о изговореној или написаној нечијој мисли.

ПАСТИШ је подражавање манира неког чувеног сликара.

НИМРОД је легендарни оснивач вавилонског царства и градитељ Вавилонске куле и асирских градова.

БЕРИ-БЕРИ је опасна и веома раширена болест у Северној Африци, Аустралији и Источној Индији, која се јавља као последица храњења само куваним пиринчем, који нема у себи витамина „Б". Главни јој је знак потпуно расуло у функционисању живчаног система, које се јавља у кочењу доњих делова тела и слабљењу срца.

МАНДАТАР је лице које прима на себе да, у име и за рачун неког другог (мандатора), изврши неки посао.

Пустоловине МАЛОГА ЏОНИЈА
МОРНАРА ТОМАТРАУТА И КИНЕЗА ШАНГ-ЛИНА

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће, Београд Македонска 31. — Тек. рач. бр. 101-Т-935 поштански фах број 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700 полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. — Рукописи се не враћају.